

"Todos los seres humanos nacen libres e iguales en dignidad y derechos (...)" Art. 1 de la Declaración Universal de los DD HH
"Tots els éssers humans naixen lliures i iguals en dignitat i drets (...)". Art. 1 de la Declaració Universal dels DD HH

Queixa	2303253	Queja	2303253
Queixa d'ofici núm.	9-2023	Queja de oficio núm.	9-2023
Matèria	Infància i adolescència	Materia	Infancia y adolescencia
Assumpte	ATENCIÓ A MENORS DE 14 ANYS QUE COMETEN ACCIONS TIPIFICADES COM A DELICTES.	Asunto	ATENCIÓN A MENORS DE 14 ANYS QUE COMETEN ACCIONES TIPIFICADES COM A DELICTES.
Actuació	Resolució d'inici d'investigació	Actuación	Resolución de inicio de investigación
<p>La Llei orgànica 5/2000, de 12 de gener, de responsabilitat penal dels menors (article 3), assenyalava que:</p> <p>Quan l'autor de fets tipificats com a delictes o faltes en el Codi Penal o les lleis penals especials siga menor de catorze anys, no se li exigirà responsabilitat, sinó que se li aplicarà el que disposen les normes sobre protecció de menors previstes en el Codi Civil i altres disposicions vigents.</p> <p>En aquests casos, el Ministeri Fiscal ha de remetre a l'entitat pública de protecció de menors el testimoni dels particulars que considere necessaris respecte al menor, a fi de valorar la seua situació, i aquesta entitat ha de promoure les mesures de protecció adequades a les circumstàncies d'aquell d'acord amb el que disposa la Llei orgànica 1/1996, de 15 de gener.</p> <p>En concret, i respecte a les persones menors de 14 anys en conflicte amb la llei, l'article 17.bis de la Llei orgànica 1/1996, de 15 de gener, de protecció jurídica del menor (redacció donada per la Llei orgànica 8/2021, de 4 de juny, de protecció integral a la infància i l'adolescència davant de la violència, en la disposició final huitena, sis), estableix:</p> <p>Les persones a què es refereix l'article 3 de la Llei orgànica 5/2000, de 12 de gener, de responsabilitat penal dels menors seran incloses en un pla de seguiment que valore la seua situació sociofamiliar, i que serà dissenyat i realitzat pels serveis socials competents de cada comunitat autònoma.</p> <p>Així mateix, i en relació amb delictes contra la llibertat sexual, violència de gènere i indemnitat sexual que pogueren cometre persones menors d'edat inferior als 14 anys, la LO 8/2021, de 4 de juny, de protecció integral de la infància i adolescència contra la violència, afegeix:</p> <p>Si l'acte violent poguera ser constitutiu d'un delictes contra la llibertat o indemnitat sexual o de violència de gènere, el pla de seguiment haurà d'incloure un mòdul formatiu en igualtat de gènere.</p> <p>Per la seua part, la Llei 26/2018, de 21 de desembre, de drets i garanties de la infància i l'adolescència, en l'article</p>		<p>La Ley Orgánica 5/2000, de 12 de enero, de responsabilidad penal de los menores, (artículo 3) señala que:</p> <p>Cuando el autor de hechos tipificados como delitos o faltas en el Código Penal o las leyes penales especiales sea menor de catorce años, no se le exigirá responsabilidad, sino que se le aplicará lo dispuesto en las normas sobre protección de menores previstas en el Código Civil y demás disposiciones vigentes.</p> <p>En estos casos el Ministerio Fiscal deberá remitir a la entidad pública de protección de menores testimonio de los particulares que considere precisos respecto al menor, a fin de valorar su situación, y dicha entidad habrá de promover las medidas de protección adecuadas a las circunstancias de aquél conforme a lo dispuesto en la Ley Orgánica 1/1996, de 15 de enero.</p> <p>En concreto, y respecto a las personas menores de 14 años en conflicto con la ley, el artículo 17.bis de la Ley Orgánica 1/1996, de 15 de enero, de protección jurídica del menor (redacción dada por la Ley Orgánica 8/2021, de 4 de junio, de protección integral a la infancia y la adolescencia frente a la violencia, en su disposición final octava, seis), establece:</p> <p>Las personas a las que se refiere el artículo 3 de la Ley Orgánica 5/2000, de 12 de enero, de responsabilidad penal de los menores serán incluidas en un plan de seguimiento que valore su situación socio-familiar, diseñado y realizado por los servicios sociales competentes de cada comunidad autónoma.</p> <p>Así mismo, y en relación a delitos contra la libertad sexual, violencia de género e indemnidad sexual, que pudieran cometer personas menores de edad inferior a los 14 años, la L.O. 8/2021, de 4 de junio, de protección integral de la infancia y adolescencia contra la violencia, añade:</p> <p>Si el acto violento pudiera ser constitutivo de un delito contra la libertad o indemnidad sexual o de violencia de género, el plan de seguimiento deberá incluir un módulo formativo en igualdad de género.</p> <p>Por su parte, la Ley 26/2018, de 21 de diciembre, de derechos y garantías de la infancia y la adolescencia señala en su artículo</p>	

161, estableix, respecte a aquest col·lectiu de joves d'edat inferior a 14 anys, el següent:

1. La Generalitat ha de donar prioritat a les actuacions preventives, incidint en els factors de risc que originen l'exclusió i els conflictes amb la llei, les dificultats d'adaptació i els problemes de conducta de les persones menors d'edat. Amb aquest fi, ha de promocionar serveis i programes de caràcter social, afectiu i educatiu en el seu entorn, que donen suport a l'atenció de la població infantil i adolescent en situació de risc, mitjançant actuacions específiques i inclusives d'oci educatiu, esport i activitat física, formació, promoció ocupacional, ocupació, convivència familiar, educació emocional i altres que contribuïsqen a la seua adequada socialització, que facen innecessària l'adopció de mesures jurídiques de protecció o la intervenció del sistema de justícia juvenil.

2. Quan el ministeri fiscal remeta testimoniatge de particulars de fets delictius comesos per una persona menor de catorze anys al departament de la Generalitat competent per a la protecció de la infància i l'adolescència, aquest ha de valorar-ne la situació a fi de determinar si hi ha una situació de desprotecció, o altres manques educatives, socials, de vincle afectiu o familiars, i ha de proposar, traslladar a l'entitat competent, executar o desestimar raonadament les accions pertinents, i ha de deixar constància de les actuacions que s'han portat a terme.

També l'Estratègia Valenciana d'Infància i Adolescència 2022-2026 preveu desenvolupar una acció específica d'impuls de programes d'actuació dirigit a menors de 14 anys que cometen accions delictives, i la Direcció General d'Infància i Adolescència serà la responsable del desenvolupament d'aquesta acció.

Consultades les dades estadístiques de les memòries de la Fiscalia General de l'Estat de 2022 respecte a la incidència estatal i de la Comunitat Valenciana de casos de menors de 14 anys que cometen accions tipificades com a delictes, s'hi observa el següent:

Infraccions comeses per menors inimputables penalment:

	2020	2021	2022
Estat	6117	8433	7660
Alacant	269	340	451
València	473	620	1578
Castelló	79	104	249

Segons la memòria FGE 2022 s'indica que:

"En lo relativo a las diligencias que se archivan por ser menores de 14 años los presuntos infractores, inimputables por ley, se constata un decrecimiento del -9,16%, lo que significa que estamos en cifras estabilizadas y semejantes al 2019, en todo caso muy inferiores a la aludida eclosión delictiva del 2017".

No obstant aquesta tendència a la baixa, segons dades de l'estat, a la Comunitat Valenciana es comprova un augment que resulta molt destacable a la província de València.

Com s'ha assenyalat anteriorment, d'acord amb la legislació estatal i autonòmica aplicable en aquesta matèria, tot i la inimputabilitat penal, les administracions han de valorar

161. establece lo siguiente respecto a este colectivo de jóvenes de edad inferior a 14 años:

1. La Generalitat dará prioridad a las actuaciones preventivas, incidiendo en los factores de riesgo que originan la exclusión y los conflictos con la ley, las dificultades de adaptación y los problemas de conducta de las personas menores de edad. Para ello, promocionará servicios y programas de carácter social, afectivo y educativo en su entorno, que apoyen la atención de la población infantil y adolescente en situación de riesgo, mediante actuaciones específicas e inclusivas de ocio educativo, deporte y actividad física, formación, promoción ocupacional, empleo, convivencia familiar, educación emocional y otras que contribuyan a su adecuada socialización, que hagan innecesaria la adopción de medidas jurídicas de protección o la intervención del sistema de justicia juvenil.

2. Cuando el ministerio fiscal remita testimonio de particulares de hechos delictivos cometidos por una persona menor de catorce años al departamento de la Generalitat competente para la protección de la infancia y la adolescencia, éste valorará su situación a fin de determinar si existe una situación de desprotección, u otras carencias educativas, sociales, de vínculo afectivo o familiares, y propondrá, trasladará a la entidad competente, ejecutará o desestimarà razonadamente las acciones pertinentes, dejando constancia de lo actuado.

También la Estrategia Valenciana de infancia y adolescencia 2022-2026 prevé desarrollar una acción específica de impulso de programas de actuación dirigido a menores de 14 años que cometen acciones delictivas, siendo responsable del desarrollo de esta acción la Dirección General de Infancia y Adolescencia.

Consultados los datos estadísticos de las memorias de la Fiscalía General del Estado de 2022 respecto a la incidencia estatal y de la Comunidad Valenciana de casos de menores de 14 años que cometen acciones tipificadas como delitos, se observa lo siguiente:

Infracciones cometidas por menores inimputables penalmente:

	2020	2021	2022
Estado	6117	8433	7660
Alicante	269	340	451
Valencia	473	620	1578
Castellón	79	104	249

Según la memoria de la FGE 2022 se indica que:

En lo relativo a las diligencias que se archivan por ser menores de 14 años los presuntos infractores, inimputables por ley, se constata un decrecimiento del -9,16%, lo que significa que estamos en cifras estabilizadas y semejantes al 2019, en todo caso muy inferiores a la aludida eclosión delictiva del 2017.

No obstante, esta tendencia a la baja, según datos del estado, en la Comunitat Valenciana se comprueba un aumento que resulta muy destacable en la provincia de Valencia.

Como se ha señalado anteriormente, conforme a la legislación estatal y autonómica aplicable en esta materia, pese a la inimputabilidad penal, las administraciones deben valorar

possibles situacions de desprotecció i dissenyar programes preventius i d'atenció a les necessitats detectades en cada cas.

Amb tot, en la [Resolució del Síndic de Greuges sobre la queixa núm. 2201585 \(Acció protectora dels XXA en situació de risc\)](#) es conclouia, quant a l'atenció que reben aquests menors (infractors d'edat inferior a 14 anys):

- La falta de desenvolupament de programes específics per a la seua atenció (des d'entitats locals).
- Indefinició dels procediments que cal seguir i el paper de les diferents administracions.
- Absència de dades objectives que permeten dissenyar programes de prevenció i atenció específica.

De fet, en el seu informe, emés com a resposta a l'inici de la investigació en l'esmentada queixa, la Conselleria assenyalava que desconeixia la dada sobre el nombre de joves en conflicte amb la llei, d'edat inferior a 14 anys, que havien sigut derivats als serveis socials de les entitats locals per a valorar i intervenir per possible situació de risc, per ser competència de les entitats locals.

En el marc de la mateixa queixa núm. 2201585, i segons informació arrebegada dels ajuntaments, es va poder constatar que molts ajuntaments no desenvolupaven programes específics d'atenció a les persones menors de 14 anys que han comés actes tipificats com a delictes o faltes.

La falta d'impuls d'aquestes accions, la gravetat d'alguns dels delictes comesos per aquests menors (sobretot els relacionats amb la violència sexual) i el tractament mediàtic que es dona a aquests fets, justifiquen que s'inicie una investigació orientada a conèixer amb detall les característiques i necessitats concretes d'aquests xiquets i xiquetes, i les previsions que per a la seua atenció tenen les administracions públiques valencianes competents.

Com assenyalaven els experts que van col·laborar en la investigació de l'esmentada queixa, «El buit existent en aquest camp posa en relleu les mancances que hi ha pel que fa a la prevenció. Si es donara més importància a aquesta font d'informació, es podrien desenvolupar accions preventives que, de segur, evitarien intervencions posteriors».

Amb l'objectiu d'informar suficientment la investigació iniciada, se sol·licita a la Conselleria de Serveis Socials, Igualtat i Habitatge que, en un termini màxim d'un mes, emeta informe sobre les següents qüestions:

A LA CONSELLERIA DE SERVEIS SOCIALS, IGUALTAT I HABITATGE:

- Actuacions dutes a terme des de la Conselleria en els últims 3 anys per a impulsar programes d'actuació dirigits a menors de 14 anys que cometen accions delictives. Indique accions realitzades, programes desenvolupats, quantitats destinades i menors de 14 anys atesos en cada programa, diferenciant per any.

posibles situaciones de desprotección y diseñar programas preventivos y de atención a las necesidades detectadas en cada caso.

Sin embargo, en la [Resolución del Síndic de Greuges sobre la queja nº 2201585 \(Acción protectora de NNA en situación de riesgo\)](#) se concluía, respecto a la atención que reciben estos menores (infractores de edad inferior a 14 años):

- La falta de desarrollo de programas específicos para su atención (desde entidades locales).
- Indefinición de los procedimientos a seguir y el papel de las distintas administraciones.
- Ausencia de datos objetivos que permitan diseñar programas de prevención y atención específica.

De hecho, en su informe emitido como respuesta al inicio de la investigación en la mencionada queja, la Conselleria señalaba desconocer el dato respecto al número de jóvenes en conflicto con la ley, de edad inferior a 14 años, que habían sido derivados a los servicios sociales de las entidades locales para valorar e intervenir por posible situación de riesgo, por ser competencia de las entidades locales.

En el marco de la misma queja nº 2201585, y según información recabada de los ayuntamientos, se pudo constatar que muchos ayuntamientos no desarrollaban programas específicos de atención a las personas menores de 14 años que han cometido actos tipificados como delitos o faltas.

La falta de impulso de estas acciones, la gravedad de algunos de los delitos cometidos por estos menores (sobre todo los relacionados con la violencia sexual) y el tratamiento mediático que se da a estos hechos, justifican que se inicie una investigación orientada a conocer con detalle las características y necesidades concretas de estos niños/as y las provisiones que para su atención tienen las administraciones públicas valencianas competentes.

Como señalaban los expertos que colaboraron en la investigación de la mencionada queja, «El vacío existente en este campo pone de relieve las carencias existentes en lo que se refiere a la prevención. Si se diera más importancia a esta fuente de información, se podrían desarrollar acciones preventivas que, a buen seguro, evitarían intervenciones posteriores».

Al objeto de informar suficientemente la investigación iniciada se solicita a la Conselleria de Servicios Sociales, Igualdad y Vivienda que, en un plazo máximo de un mes, emita informe sobre las siguientes cuestiones:

A LA CONSELLERIA DE SERVICIOS SOCIALES, IGUALDAD Y VIVIENDA:

- Actuaciones llevadas a cabo desde la Conselleria en los últimos 3 años para impulsar programas de actuación dirigidos a menores de 14 años que cometan acciones delictivas. Indicar acciones realizadas, programas desarrollados, cuantías destinadas, y menores de 14 años atendidos en cada programa, diferenciando por año.

Este document ha estat firmat electrònicament el 21/11/2023 a les 11:27

– Nombre de casos de menors de 14 anys que cometen accions delictives derivats pel Ministeri Fiscal a les direccions territorials, en els últims 3 anys, diferenciant per anys, província, i edat.

Província	Edat	2020	2021	2022
Alacant	< 10			
	10			
	11			
	12			
	13			
	Total			
València	< 10			
	10			
	11			
	12			
	13			
	Total			
Castelló	< 10			
	10			
	11			
	12			
	13			
	Total			

– Indique quants d'aquests casos derivats pel Ministeri Fiscal ho han sigut per delictes contra la llibertat sexual, violència de gènere o indemnitat sexual.

Província	2020	2021	2022
Alacant			
València			
Castelló			

– Indique quants dels casos relacionats amb delictes contra la llibertat sexual, violència de gènere o indemnitat sexual han participat en mòduls formatius en igualtat de gènere.

Província	2020	2021	2022
Alacant			
València			
Castelló			

– Indique quants d'aquests casos derivats pel Ministeri Fiscal o per les direccions territorials, estan sent atesos pels EEIA o en algun programa específic.

Província	2020	2021	2022
Alacant			
València			
Castelló			

– Indique quants d'aquests casos han derivat en declaració de risc.

Província	2020	2021	2022
Alacant			
València			
Castelló			

– Indique en quants d'aquests casos derivats pel Ministeri Fiscal, s'ha remès informe de seguiment al Ministeri Fiscal després de la intervenció:

Província	2020	2021	2022
Alacant			
València			
Castelló			

– Número de casos de menores de 14 años que cometan acciones delictivas derivados por el Ministerio Fiscal a las direcciones territoriales, en los últimos 3 años, diferenciando por años, provincia, y edad.

Província	edad	2020	2021	2022
Alicante	< 10			
	10			
	11			
	12			
	13			
	Total			
Valencia	< 10			
	10			
	11			
	12			
	13			
	Total			
Castellón	< 10			
	10			
	11			
	12			
	13			
	Total			

– Indique cuántos de estos casos derivados por el Ministerio Fiscal, lo han sido por delitos contra la libertad sexual, violencia de género o indemnidad sexual.

Província	2020	2021	2022
Alicante			
Valencia			
Castellón			

– Indique cuántos de los casos relacionados con delitos contra la libertad sexual, violencia de género o indemnidad sexual han participado en módulos formativos en igualdad de género.

Província	2020	2021	2022
Alicante			
Valencia			
Castellón			

– Indique cuántos de estos casos derivados por el Ministerio Fiscal o por las direcciones territoriales, están siendo atendidos por los EEIA o en algún programa específico.

Província	2020	2021	2022
Alicante			
Valencia			
Castellón			

– Indique cuántos de estos casos han derivado en declaración de riesgo.

Província	2020	2021	2022
Alicante			
Valencia			
Castellón			

– Indique en cuántos de estos casos derivados por el Ministerio Fiscal, se ha remitido informe de seguimiento al Ministerio Fiscal tras la intervención:

Província	2020	2021	2022
Alicante			
Valencia			
Castellón			

– Indique si disposa de dades de reincidència sobre els menors derivats pel Ministeri Fiscal.

– Informe sobre el procediment d'intervenció en aquests casos, amb precisió de serveis, programes i professionals que tenen encomanada aquesta tasca.

– Informe sobre si hi ha algun tipus d'instrucció per als serveis socials municipals sobre la intervenció amb aquest col·lectiu.

– Informe sobre si s'han realitzat accions formatives dirigides als professionals dels serveis socials municipals sobre la intervenció amb aquest col·lectiu de menors.

– Assenyale quina és la seua valoració del procediment actual i propostes per a millorar-lo.

El termini d'un mes concedit per a l'emissió del citat informe podrà ser ampliat en un mes més pel Síndic de Greuges, amb caràcter excepcional i a instàncies d'aqueixa Administració, «quan concórreguen circumstàncies justificades que així ho aconsellen en un determinat supòsit» (article 31 de la Llei 2/2021, de 26 de març, del Síndic de Greuges). En tot cas, aquesta ampliació haurà de sol·licitar-se abans que finalitze el termini inicialment concedit, i el Síndic resoldrà el que resulte procedent.

Si l'informe requerit no s'emet dins del termini concedit, es prosseguirà amb la investigació i, d'acord amb l'art. 39.1.a de la Llei 2/2021, del Síndic, es considerarà que hi ha falta de col·laboració i, amb independència que es puga adoptar qualsevol de les mesures establides en l'apartat 3 d'aquest mateix precepte, es farà constar aquesta circumstància en la resolució final com a incompliment del seu deure de col·laboració (art. 39.4).

D'altra banda, atesa la situació detectada, i de conformitat amb el que es disposa en l'article 17.2 de la Llei 2/2021, de 26 de març, de la Generalitat, del Síndic de Greuges de la Comunitat Valenciana, s'informa la Conselleria que se sol·licitarà la col·laboració del Ministeri Fiscal a fi que se'ns aporten, per a proveir millor aquesta queixa, dades dels casos de menors de 14 anys sobre els quals s'ha intervingut des de les fiscalies de menors de València, Castelló i Alacant, especialment sobre aquells que hagen sigut derivats a les direccions territorials o als serveis socials municipals per al seu seguiment.

– Indiquen si disponen de datos de reincidencia sobre los menores derivados por el Ministerio Fiscal.

– Informe sobre el procedimiento de intervención en estos casos, precisando servicios, programas y profesionales que tienen encomendada esta tarea.

– Informe sobre si existe algún tipo de instrucción para los servicios sociales municipales sobre la intervención con este colectivo.

– Informe sobre si se han realizado acciones formativas dirigidas a los profesionales de los servicios sociales municipales sobre la intervención con este colectivo de menores.

– Señale cuál es su valoración del procedimiento actual y propuestas para su mejora.

El plazo de un mes concedido para la emisión del citado informe podrá ser ampliado por un mes más por el Síndic de Greuges, con carácter excepcional y a instancia de esa Administración, «cuando concurren circunstancias justificadas que así lo aconsejen en un determinado supuesto» (artículo 31 de la Ley 2/2021, de 26 de marzo, del Síndic de Greuges). En todo caso, esta ampliación deberá solicitarse antes de que finalice el plazo inicialmente concedido, y el Síndic resolverá lo que resulte procedente.

Si el informe requerido no se emite dentro del plazo concedido, se proseguirá con la investigación y, conforme al art. 39.1.a de la Ley 2/2021, del Síndic, se considerará que existe falta de colaboración y, con independencia de que se pueda adoptar cualquiera de las medidas establecidas en el apartado 3 de este mismo precepto, se hará constar dicha circunstancia en la resolución final como incumplimiento de su deber de colaboración (art. 39.4).

Por otro lado, a la vista de la situación detectada, y conforme a lo dispuesto en el artículo 17.2 de la Ley 2/2021, de 26 de marzo, de la Generalitat, del Síndic de Greuges de la Comunitat Valenciana, se informa a la Conselleria que se solicitará la colaboración del Ministerio Fiscal a fin de que se nos aporte, para mejor proveer esta queja, datos sobre los casos de menores de 14 años sobre los que se ha intervenido desde las Fiscalías de menores de Valencia, Castellón y Alicante, especialmente sobre aquellos que hayan sido derivados a las direcciones territoriales o a los servicios sociales municipales para su seguimiento.

Ángel Luna González
Síndic de Greuges de la Comunitat Valenciana